

Góry Słonne PLH180013

Powierzchnia: 46071,5ha.

Status: obszar zatwierdzony jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty decyzją Komisji Europejskiej 2009/91/WE z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmującą na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 43/21 z 13.02.2009); powiększony do obecnej powierzchni (o dol. Strwiąża z ważnymi siedliskami ryb) decyzją Komisji Europejskiej 2011/62/UE (decyzja KE z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny; Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33/1 z 8.2.2011).

Okolice wsi Kwaszenina (fot. Rafał Zarzecki)

Położenie administracyjne:

województwo podkarpackie, powiat bieszczadzki: miasto Ustrzyki Dolne, gmina Ustrzyki Dolne – część wiejska (m.: Arłamów, Bandrów Narodowy, Brelików, Brzegi Dolne, Dźwiniacz Dolny, Grażiowa, Jamna Dolna, Jamna Górna, Jałowe, Jureczkowa, Krościenko, Kwaszenina, Leszczowate, Liskowate, Łodyna, Nowosielce Kozickie, Ropienka, Serednica, Stańkowa, Trójca, Trzcianiec, Ustjanowa Dolna, Ustjanowa Górna,

Wojtkowa, Wojtkówka, Wola Maćkowa, Wola Romanowa, Zawadka), powiat sanocki: gmina Tyrawa Wołoska (m.: Hołuczków, Kreców, Lachawa, Rakowa, Rozpucie, Siemuszowa, Tyrawa Wołoska, Wola Krecowska), miasto Sanok, gmina Sanok – część wiejska (m.: Bykowce, Dobra, Hłomcza, Liszna, Międzybrodzie, Mrzygłód, Trepcza, Tyrawa Solna, Wujskie, Załuż), powiat leski: gmina Olszanica (m.: Olszanica, Paszowa, Rudenka, Stefkowa, Uherce Mineralne, Wańkowa, Zwierzyń), gmina Lesko (m.: Bachlawa, Bezmiechowa Dolna, Bezmiechowa Górna, Glinne, Jankowce, Lesko, Manasterzec, Średnia Wieś), gmina Solina (m. Myczkowce), powiat przemyski: gmina Bircza (m.: Brzeżawa, Dobrzanka, Kuźmina, Leszczawka, Roztoka).

Istniejące formy ochrony:

rezerваты przyrody: Bobry w Uhercach (27,12 ha, 1994), Buczyzna w Wańkowej (98,68 ha, 2000), Chwaniów (354,71 ha, 1996), Cisy w Serechnicy (14,48 ha, 2002), Dyrbek (130,88 ha, 1996), Góra Sobień (5,34 ha, 1970), Grąd w Średniej Wsi (58,19 ha, 2003), Na Opalonym (217,13 ha, 1996), Na Oratyku (233,15 ha, 2000), Nad Trzciancem (182,13 ha, 2000), Polanki (191,94 ha, 1996), Park Krajobrazowy Gór Słonnych (56032 ha, 1992); Przemysko-Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu (46976 ha, 1987), Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu (98595 ha, 1998), PLB180003 Góry Słonne.

Opis obszaru:

Obszar zaliczany jest do alpejskiego regionu biogeograficznego. Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg. J. Kondrackiego (*Geografia regionalna Polski*, 2002), w większości znajduje się w mezoregionie Gór Sanocko-Turczańskich (prowincja Karpat Wschodnich z Podkarpaciem Wschodnim. Grzbiety górskie przebiegają w kierunku NW-SE. Układ pasm jest rusztowy, sieci rzecznej kratowy. Przeważająca część obszaru należy do zlewni Sanu (dorzecze Wisły), ale pd-wsch. część odwadniana jest przez Strwiąż należący do dorzecza Dniestru. Lasy stanowią ponad 80% obszaru. Dominującym elementem szaty leśnej jest żyzna buczyzna karpacka. Podobnie jak w sąsiedniej Ostoi Przemyskiej lasy cechują się wysokim stopniem naturalności, bywają określane jako „największy fragment reliktywnej puszczy karpackiej w polskiej części łańcucha Karpat” (prof. J. Pawłowski, *Roczniki Bieszczadzkie*, 2008). Pośród lasów znajdują się enklawy pól uprawnych, łąk i pastwisk, gdzie prowadzona była lub jest nadal gospodarka pasterska. Częściowo, tereny dawniej użytkowane rolniczo, po wysiedleniach przeprowadzonych w latach 1945-47, dzisiaj podlegają sukcesji w kierunku zbiorowisk leśnych. Zaludnienie obszaru jest niewielkie, osady koncentrują się w dolinach.

Przedmioty ochrony obszaru:

Według Standardowego Formularza Danych (SDF), przedmioty ochrony obszaru to:

- 7 typów siedlisk przyrodniczych
- 9 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy siedliskowej, w tym: 3 gatunki ssaków, 2 gatunki płazów, 3 gatunki ryb i 1 gatunek bezkręgowca.

Na podstawie najnowszej wiedzy lista ta powinna być uzupełniona o co najmniej 5 gatunków zwierząt i 1 gatunek rośliny.

W obrębie siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy siedliskowej największą powierzchnię zajmuje żyzna buczyna karpacka (kod 9130), której z mniejszym udziałem towarzyszą: grąd subkontynentalny (9170) i kwaśna buczyna górską (9110). Na stromych wilgotnych stokach występują jaworzyny (9180), a w dolinach rzek i potoków – lasy i zarośla łęgowe (kod 91E0). Z siedlisk nieleśnych, znaczną część powierzchni obszaru zajmują niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (6510). W obszarze występują też niewielkie fragmenty muraw bliźniczkowych – pozostałości po wypasie owiec (6230).

W SDF obszaru ujętych jest 12 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy siedliskowej, z których 9 wskazanych jest jako przedmioty ochrony. Spośród ssaków należą do nich duże drapieżniki: wilk *Canis lupus* i ryś *Lynx lynx*. Przy strumieniach spotkać można ślady żerowania wydry *Lutra lutra* oraz, nie ujętego dotąd w SDF, bobra *Castor fiber*. SDF wymienia także niedźwiedzia *Ursus arctos*, jednak jako gatunek nie będący przedmiotem ochrony – znaczenie obszaru w tym wypadku będzie weryfikowane. Dodatkowo podczas badań w 2010 roku w obszarze został stwierdzony mopek *Barbastella barbastellus* i zaproponowany jako nowy przedmiot ochrony.

Jako przedstawiciele chronionej w obszarze herpetofauny SDF wskazuje dwa gatunki: traszkę karpacką *Triturus montadoni* i kumaka górskiego *Bombina vairegata*. Bytującą tu populację traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* uznano za nieznaczącą.

Spośród ryb przedmiotami ochrony w obszarze są: brzanka *Barbus peloponnesius*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio* i minóg *Eudontomyzon spp.* Potwierdzenia wymaga obecność, nie ujętej w SDF, kozy złotawej *Sabanejewia aurata*.

W grupie bezkręgowców, SDF jako przedmiot ochrony wskazuje biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus*. Jako gatunek o nieznaczącej liczebności podawany jest, bardzo rzadki w Polsce, biegacz Zawadzkiego *Carabus zawadzskii*, jednak jego stanowiska wymagają potwierdzenia (w sezonie 2011 był odnotowany w sąsiednim obszarze Natura 2000 – Ostoja Przemyska PLH180012). Unikatem na skalę europejską są liczne populacje owadów związanych z lasami o charakterze naturalnym, a dokładnie z obecnością grubych kłód martwego drewna. Są to: zgmiotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*, zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* oraz ponurek Schneidera *Boros schneideri*. Gatunki te nie były dotąd wykazywane w SDF, jednak aktualne rozpoznanie wskazuje że bytujące tu populacje należą do największych w Polsce.

W zbliżonych do naturalnych fragmentach puszczy karpackiej, na leżących w potokach, grubych kłodach martwych jodeł, występuje nie ujęty jeszcze w SDF, mech – relikwit lasów pierwotnych, bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis* (załącznik II Dyrektywy siedliskowej).

Założenia:

1. Plan zadań ochronnych dotyczyć będzie całego obszaru Natura 2000 – nie stwierdzono by zachodziły przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody;
2. Jego głównym celem będzie określenie działań i sformułowanie zapisów pozwalających na skuteczną ochronę siedlisk i gatunków wskazanych jako przedmioty ochrony; wykonane zostaną również ekspertyzy służące uzupełnieniu informacji o obszarze;
3. Lista przedmiotów ochrony może ulec zmianie w toku prac nad projektem planu.

Projekt sporządza sprawujący nadzór nad obszarem, którym w przypadku obszaru jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Plan zadań ochronnych (PZO) jest narzędziem ochrony siedlisk i gatunków stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000. Ustalenia planu mogą jednak dotyczyć również terenów znajdujących się poza granicami obszaru, jeśli są istotne dla zachowania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony oraz zachowania spójności sieci Natura 2000, w tym utrzymania korytarzy migracyjnych. Podstawowym celem opracowania projektu PZO jest szybkie podjęcie działań, niezbędnych do zachowania przedmiotów ochrony. Obowiązek sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (DzU z 2009 r.; Nr 151; poz. 1220, z późn. zm.). Szczegółowy zakres dokumentu określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (DzU z 2010 r.; Nr 34; poz.186, z późn. zm.)

Zakres prac koniecznych dla sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru obejmuje:

- opisanie granic obszaru w formie wektorowej warstwy informacyjnej;
- zgromadzenie, zweryfikowanie i uzupełnienie informacji o obszarze i przedmiotach ochrony, istotnych dla ich ochrony;
- ocenę stanu ochrony przedmiotów ochrony;
- ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń;
- ustalenie celów działań ochronnych;
- ustalenie działań ochronnych wynikających z ustalonych celów działań ochronnych;
- ustalenie koniecznych zmian obowiązujących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- ocenę potrzeby sporządzenia planu ochrony dla części lub całości obszaru oraz terminu jego sporządzenia;
- sporządzenie dokumentacji projektu planu zadań ochronnych w formie elektronicznej, opracowanej w formie opisu tekstowego, zestawień tabelarycznych, przedstawień graficznych, map, baz danych, w tym cyfrowych warstw informacyjnych.

Wcześniej, w ramach projektu „Optymalizacja wykorzystania zasobów sieci Natura 2000 dla zrównoważonego rozwoju w Karpatach” wdrażanego przez Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, opracowano „strategię zarządzania obszarem”, która będzie wykorzystana jako jeden z materiałów do prac nad planem zadań ochronnych.

PZO sporządza się w oparciu o istniejącą i możliwą do szybkiego zebrania wiedzę na temat obszaru Natura 2000. W ramach procesu planistycznego należy przeprowadzić niezbędne badania terenowe i ustalić czy szczegółowe inwentaryzacje są potrzebne do właściwego określenia działań ochronnych.

Plan zadań ochronnych sporządza się na okres 10 lat. Jest on ustanawiany zarządzeniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Skutki ustanowionego PZO dla obszaru Natura 2000 to między innymi:

- określenie zakresu rzeczowego i kosztów działań niezbędnych dla ochrony obszaru wraz z ich harmonogramem, umożliwiającym występowanie o środki na ich wykonanie;
- ustanowienie formalnych podstaw występowania o środki na wykonanie niezbędnych prac;
- podsumowanie wiedzy o obszarze i przedmiotach ochrony, służącej do późniejszego śledzenia zmian oraz określenie w jakim zakresie wymaga uzupełnienia;
- ustalenie systemu monitorowania stanu przedmiotów ochrony, w tym skutków prowadzonych działań ochronnych;
- ułatwienie kwalifikowania przedsięwzięć/działań pod kątem możliwości wywierania negatywnego wpływu na obszar, z zastrzeżeniem, że przedsięwzięcie/działania nie ujęte w planie jako zagrożenia należy traktować jako mogące potencjalnie znacząco negatywnie oddziaływać na obszar;
- określenie „założeń ochrony obszaru” i celów planu zadań ochronnych jako „punktu odniesienia” dla ocen oddziaływania przedsięwzięć/działań na obszar Natura 2000 oraz dla strategicznych ocen oddziaływania innych planów;
- wskazanie ryzykownych/niewłaściwych zapisów w istniejących studiach i planach z punktu widzenia ochrony obszaru (nie pociąga to za sobą obowiązku zmiany planu/studium przez gminę, ale jest informacją, że realizacja takich zapisów studiów lub planów może napotkać na problemy w procedurze ocenowej);
- jest podstawą do zastosowania w razie potrzeby art. 37 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody („jeżeli działania na obszarze Natura 2000 zostały podjęte niezgodnie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony, regionalny dyrektor ochrony środowiska (...) nakazuje ich natychmiastowe wstrzymanie i podjęcie w wyznaczonym terminie niezbędnych czynności w celu przywrócenia poprzedniego stanu danego obszaru, jego części lub chronionych na nim gatunków”);
- uregulowanie zasad wdrażania programów rolnośrodowiskowych, które muszą być zgodne z zapisami PZO;
- opisanie nowo znalezionych gatunków lub siedlisk, które powinny być przedmiotami ochrony w obszarze (umożliwia to m.in. stosowanie wobec nich art. 6(4) Dyrektywy siedliskowej);
- określenie konieczności sporządzenia planu ochrony oraz zmian/modyfikacji SDF/granicy obszaru.

PZO nie jest sposobem na zwolnienie jakichkolwiek działań z obowiązujących procedur, np. PZO nie zastąpi, w stosunku do żadnych planów ani przedsięwzięć, procedury oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.

W celu zapewnienia udziału społeczeństwa oraz wszystkich zainteresowanych podmiotów prowadzących działalność w obszarze Natura 2000 lub w inny sposób z nim związanych, przygotowanie projektu PZO będzie jawne na wszystkich etapach prac. Zainteresowane osoby i instytucje będą mogły aktywnie uczestniczyć w procesie planowania jako członkowie Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW). Udział

przedstawiciele różnych instytucji, grup społecznych i profesji pozwoli zoptymalizować proces planowania PZO. Skład ZLW będzie mógł być w dowolnym etapie prac poszerzony o osoby lub instytucje pragnące wziąć udział w procesie przygotowania projektu PZO. W pracach nad projektem PZO przewidziano 3 spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, których celem będzie przedstawienie oraz przedyskutowanie zagadnień dotyczących projektu PZO.

Informacja o postępie prac, prowadzonych spotkaniach i dokonywanych uzgodnieniach będzie zamieszczana na Platformie Komunikacyjno-Informacyjnej oraz na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie. Kontakt z członkami ZLW będzie utrzymywany także przez pocztę elektroniczną oraz telefonicznie. Za pośrednictwem dostępnych kanałów teleinformatycznych będzie można zapoznawać się z bieżącym stanem prac nad projektem Planu i zgłaszać uwagi i wnioski podczas procesu planistycznego.

Koordynatorem prac nad projektem PZO jest Pan Paweł Pawlaczyk z Klubu Przyrodników (tel. 600482119; e-mail: pawpawla@wp.pl). Koordynacją prac związanych ze sporządzeniem projektu z ramienia Fundacji Dziedzictwo Przyrodnicze zajmuje się również Pan Radosław Michalski, tel.: 505798669, fax: 22 6691259, e-mail: dziedzictwoprzyrodnicze@gmail.com. Informacji na temat powstających dokumentów oraz projektu POIS.05.03.00-00-186/09 udzielają planiści regionalni: Pan Maciej Ciuła, (e-mail: maciej.ciuła.rzeszow@rdoś.gov.pl, tel. 177850044 – sprawy finansowe) i Pani Dorota Rogala, e-mail: dorota.rogala@yahoo.pl, tel. 783921780 – sprawy merytoryczne).

